

CZU: 343.97 : 378.4 -053.6(478)

VIOLENȚA DOMESTICĂ ÎN VIZIUNEA TINERILOR

Aliona ONOFREI

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt analizate datele studiului *Opinia tinerilor din Republica Moldova privitor la violența domestică* desfășurat în perioada 1-15 martie 2015, pe un eșantion de 120 de studenți ai Universității de Stat din Moldova. Sunt prezentate opiniile studenților referitoare la violența în familie, cauzele ce stau la baza fenomenului dat, consecințele, precum și acțiunile tinerilor cu privire la combaterea acestui flagel.

Cuvinte-cheie: *violență în familie, abuz, agresiune, victimă a violenței domestice, agresor, servicii sociale.*

DOMESTIC VIOLENCE IN VISION OF YOUNG PEOPLE

In the article the authors are analyzing the results of the study "*Opinion of Moldovan youth regarding domestic violence.*" conducted on March 1–15th, on a sample of 120 students of Moldova State University. Here are presented the students' opinion about their attitude regarding domestic violence, as well as causes underlying this phenomenon, consequences and actions of youth on combating this phenomenon.

Keywords: *domestic violence, abuse, aggression, domestic violence victim, aggressor, social services.*

Introducere

Violența față de femei și violența în familie prevalează în întreaga lume și Republica Moldova nu este o excepție, fiind bine camuflată prin intermediul multor reprezentări greșite despre rolul tradițional al bărbatului și al femeii în familie și în societate. Violența în familie apare ca urmare a lipsei de cultură, a percepției eronate a valorilor familiale și sociale sau a neglijării lor. Mai mult, este o problemă dificil de abordat de către asistenții sociali în contextul în care majoritatea celor care se confruntă cu ea (fie agresorul sau victima) refuză ajutorul până în momente critice sau manifestă neîncredere în posibilitatea schimbării.

Violența este un proces ciclic cu o frecvență și gravitate crescândă sau constituie niște acțiuni abuzive sistematice, desfășurate pe o anumită perioadă de timp, în scop de control, intimidare, dominare și/sau de corectare și de formare a unui sentiment de frică [1].

Violența în familie poate fi definită ca un pattern control coercitiv caracterizat prin folosirea comportamentelor abuzive fizice, sexuale sau emoționale. Violența în familie include: violența fizică, rele tratamente aplicate minorului, limitarea independenței partenerului, nerespectarea drepturilor, sentimentelor, opiniilor partenerului, violența între frați, abuzul și violența asupra membrilor vârstnici ai familiei etc. Acest tip de violență, numit și *violență domestică*, include toate aspectele de violență apărute într-o relație de tip familial între rude de sânge, rude prin alianță, soți sau concubini [2].

Conform Legii Republicii Moldova nr.45 din 02.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, „*violența în familie reprezintă orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor pentru autoapărare sau apărarea altora, care se manifestă verbal sau fizic, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comise de un membru al familiei împotriva altor membri de familie, inclusiv împotriva copiilor, precum și împotriva proprietății comune sau personale*” [3].

La formularea noțiunii de violență domestică este importantă analiza obiectivă a experienței naționale și internaționale, inclusiv a aspectelor gender:

✓ Manifestări ale violenței domestice au loc indiferent de astfel de factori ca etnia, mediul cultural și religios, situația economică, nivelul de educație etc. Violența domestică se răsfrânge atât asupra femeilor, cât și asupra bărbaților. Însă, majoritatea acțiunilor de violență domestică sunt întreprinse de bărbați împotriva femeilor.

✓ Femeile, în comparație cu bărbații, mai des sunt supuse violenței domestice pe parcursul vieții; mai des devin obiectul victimizării repetate; mult mai frecvent suferă de leziuni corporale și au nevoie de asistență medicală; mai des sunt amenințate.

✓ În plan practic, consecințele violenței domestice asupra modului de trai, situației financiare și educației copiilor sunt mai serioase pentru femei comparativ cu bărbații.

Astfel, recunoașterea și sublinierea faptului că femeile constituie obiectul direct al violenței domestice prezintă o parte importantă a definiției acestui flagel, sintagma folosindu-se pentru a desemna, de obicei, violența bărbatului asupra partenerei sale [4].

Un tablou statistic comprehensiv cu privire la fenomenul violenței în familie în Republica Moldova nu există, dat fiind faptul că datele cu referire la acest fenomen sunt colectate de diferiți actori atât guvernamentali, cât și nonguvernamentali. Totuși, studiile și datele disponibile, bazate pe un număr limitat de sondaje, relevă nu doar existența fenomenului violenței față de femei, ci și față de membrii familiei. Cauzele determinante ale acestui fenomen sunt: nivelul înalt de sărăcie, situația politică instabilă și sistemul juridic „imperfect” [5]. Cu toate acestea, informația disponibilă nu oferă evidențe suficiente privind cauzele ce generează această problemă, rolul inechității de gen, factorii care ar putea determina fenomenul violenței, dar și posibilele consecințe ale violenței asupra sănătății și nivelului de bunăstare al victimelor, inclusiv al societății în general.

Metode aplicate și rezultate obținute

Combaterea și prevenirea fenomenului de violență a devenit în ultimul timp un subiect frecvent al cercetărilor desfășurate de sociologi, asistenții sociali, psihologi, juriști, medici etc., atât prin aplicarea metodelor cantitative, cât și calitative. Demersurile inițiate de specialiști din diverse domenii au încercat să ofere explicații cât mai cuprinzătoare pentru actele de violență în familie, fiecare cercetător propunându-și să depășească limitele investigațiilor anterioare eforturilor sale. Astfel, în cadrul Universității de Stat din Moldova a fost realizat un studiu sociologic *Opinia tinerilor din Republica Moldova privitor la violența domestică (cazul USM)*, în perioada 1-15 martie 2015, pe un eșantion de 120 de studenți ai USM, construit proporțional pentru facultăți, ani de studii și sex, având marja de eroare 2,6%. Scopul cercetării a fost determinarea atitudinii studenților față de violența în familie, determinarea cauzelor ce stau la baza fenomenului dat, consecințele, formele dar și acțiunile tinerilor cu privire la combaterea acestui flagel.

Respondenții studiului au menționat că cele mai stringente probleme pentru Republica Moldova sunt *corupția* (55%) urmată de *violența domestică* (43%) și *consumul de alcool și substanțe stupefiante* (27%).

Violența este o formă agresivă de comportament care a existat de la începutul comunității umane, dar care în contemporaneitate a început să capete proporții exagerate și îngrijorătoare.

Formele violenței în familie se exprimă prin:

- jignire și umilire;
- interzicerea victimei de a se vedea cu rudele, prietenii;
- agresarea fizică sau amenințarea cu violență fizică;
- agresarea copiilor;
- pedepsirea copiilor când soțul e supărat pe soție;
- amenințarea privitor la luarea copiilor, pentru a trezi la victimă sentimentul fricii;
- obligarea întreținerii relațiilor intime contrar dorinței victimei;
- interzicerea victimei de a se angaja în câmpul muncii;
- superioritatea agresorului de a folosi corect bugetul familiei;
- critica continuă la adresa victimei (de faptul cum aceasta se îmbracă, cum arată, cum gătește etc.) [6].

Datele prezentate în graficul de mai jos relevă că principalele forme de violență familială identificate de studenți sunt agresiunea psihologică (81%) și cea fizică (84,8%). De asemenea, respondenții menționează agresiunea sexuală care este însoțită de neglijență, precum și de intimidări sau abuzuri verbale; agresiunea economică care se manifestă în controlul asupra banilor, lucrurilor personale ale victimei, alimentelor, deplasărilor, telefonului și a altor surse de îngrijire și protecție.

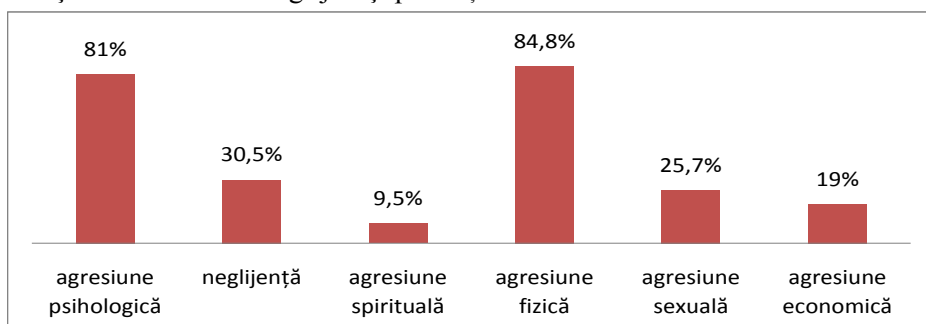

Fig.1. Formele violenței în mediul familial.

Conceptul de abuz asupra femeii în familie cuprinde o varietate de agresivități ale partenerului – soț, fost soț, concubin, iubit sau prieten, în care sunt incluse: abuzuri fizice repetate, agresivități sexuale până la viol marital, amenințări, abuzuri verbale, distrugerea bunurilor, urmărirea, alungarea din locuință, degradarea și umilința, izolarea de prieteni și familie, control coercitiv asupra aspectelor importante ale siguranței vieții, cum ar fi banii, mâncarea, sexualitatea, viața socială, înfățișarea, transportul, locul de muncă, religia și, în general, asupra accesului la orice formă de ajutor la care femeia ar putea recurge la nevoie [7]. Aceste forme sunt identificate în mare măsură și de studenți. (*A se vedea Fig. 1*)

În raport cu mediul rezidențial, la nivelul violenței nu se constată diferențe semnificative între diferitele forme de violență în familie. Respondenții au menționat că femeile din mediul rural devin mai frecvent victime ale violenței în familie (50%) față de cele din mediul urban (5%). Aceste date confirmă informația oferită de diferiți actori sociali, potrivit cărora femeile din mediul rural sunt mai puțin informate despre existența unui cadru legislativ de protecție a acestora, lipsesc unele servicii de îngrijire de primă necesitate, mai puține femei din mediul rural cunosc despre linia de încredere. Nivelul de educație din mediul rural diferă; o bună parte din tinere sunt influențate de stereotipurile tradiționale în bază de gen, anume: că femeia trebuie să se supună bărbatului, să asculte de acesta și altele. Totodată, 44,78% consideră că victime ale violenței în familie pot deveni femeile din ambele medii de proveniență. (*A se vedea Fig. 2*)

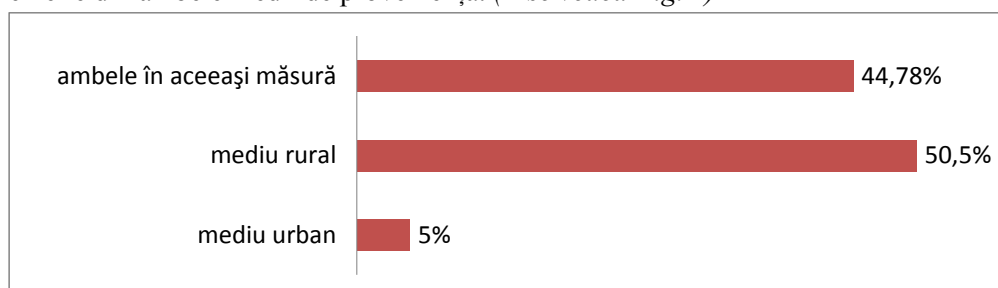

Fig.2. Prevalența violenței în familie după mediul de reședință.

Violența în familie constituie o relație lentă, un secret de grup, foarte bine păzit și mistificat din cauza solidarității membrilor ei în scopul păstrării unei imagini pozitive a instituției. Familiile în care predomină conflictele, lipsește dragostea, atașamentul reciproc și relațiile prietenești sunt medii favorabile pentru comiterea diferitelor abuzuri, care influențează negativ asupra procesului de dezvoltare și perfecționare a personalității și a psihicului acesteia [8].

Conform opiniei respondenților, în „topul” cauzelor care conduc la violența în familie în Republica Moldova se situează consumul excesiv de alcool (81%), urmată de situația financiară precară din familie (60%), iar pe locul trei drept factor al declanșării violenței în familie este clasată gelozia (43,8%). Alți factori ce cauzează apariția violenței în familie sunt: nivelul scăzut de educație al soților (36,2%), preluarea comportamentelor violente și agresive din cadrul familiei de origine (32%) ș.a.

După cum am văzut, violența în familie are cauze multiple. Atât spectatorii, cât și participanții la actele de violență în familie se concentrează, în special, asupra părților vizibile, iar combaterea unei singure cauze se poate dovedi o strategie insuficientă. Ca orice fenomen de ordin social, ea implică niște consecințe: consecințe morale (afectarea relațiilor dintre parteneri, dezorganizarea relațiilor părinți-copii etc.) și consecințe social-economice (creșterea numărului de concedii și pensii medicale, scăderea productivității muncii, creșterea mortalității, majorarea cheltuielilor pentru pedepsirea agresorilor și reabilitarea victimelor, întreținerea copiilor instituționalizați după moartea mamei etc.). Consecințele violenței domestice asupra victimei sunt multiple și foarte serioase. Ele apar de obicei pe toate planurile și includ impact și rezonanță în câmpul psihic al persoanei afectate. Acestea se răsfrâng nu doar asupra victimei țintite, ci și asupra întregii familii, fiind resimțite ca o pierdere și suferință a întregii societăți. Violența în familie este un rezultat al inegalității de gen și al discriminării, care sunt acceptate din punct de vedere social și rămân a fi nesancționate. În cadrul studiului ne-am propus să aflăm de la respondenți cine este cel mai afectat de fenomenul violenței în familie. Respectiv, 55% au menționat că cea mai afectată în urma producerii actelor de violență este femeia. Circa 44% susțin că, de fapt, copilul este cel mai afectat, în urma actelor de violență fiindu-i afectată dezvoltarea normală, integritatea fizică. În plan comparativ, am putea constata că 3% din respondenți au menționat că bărbatul este afectat de violență și doar 2% au indicat că în urma actelor de violență sunt afectate persoanele vârstnice. (*A se vedea Fig. 3*)

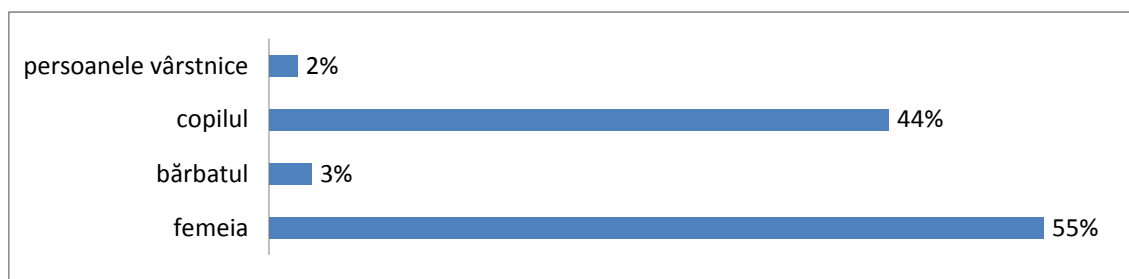

Fig.3. Distribuția membrilor familiei care sunt cei mai afectați de violența în familie.

Violența domestică are efecte dezastruoase asupra femeii: sănătate fizică și psihică afectată, productivitatea muncii redusă, calitatea vieții scăzută etc. Extrem de afectați sunt și copiii care au fost martori ai actelor violente între părinți (deseori ei reproduc violența în propriile lor familii). Violența domestică afectează calitatea vieții cuplului în întregime (reducerea bugetului, creșterea cheltuielilor medicale etc.). Ca orice fenomen de ordin social, ea implică niște „costuri” morale (afectarea relațiilor dintre parteneri, dezorganizarea relațiilor părinți-copii etc.) și „costuri” social-economice (creșterea numărului de concedii și pensii medicale, scăderea productivității muncii, creșterea mortalității, majorarea cheltuielilor pentru pedepsirea agresorilor și reabilitarea victimelor, întreținerea copiilor instituționalizați după moartea mamei etc.) [9].

În cadrul studiului ne-am propus să identificăm motivele pentru care victimele nu raportează cazurile de violență domestică. Respectiv, victimele acceptă să locuiască cu persoana care le-a agresat și nu raportează cazurile datorită unei situații, practic, insolubile sau foarte greu de rezolvat pentru majoritatea persoanelor ajunse în această situație. Este vorba despre un complex de factori motivaționali format din: proprietatea asupra casei, lipsa sau insuficiența banilor pentru o eventuală mutare din locuință (sau în unele cazuri din localitate), vizând și situația copiilor (lipsa banilor pentru creșterea, întreținerea și educarea lor, pentru a-i trece la o altă școală etc.). Frica de agresor constituie unul dintre motivele de bază, fiind urmat de atașamentul față de copii. Totuși, circa 21,9% dintre respondenți au menționat că, de fapt, neîncrederea în organele de drept contribuie la neraportarea cazurilor. (A se vedea Fig. 4)

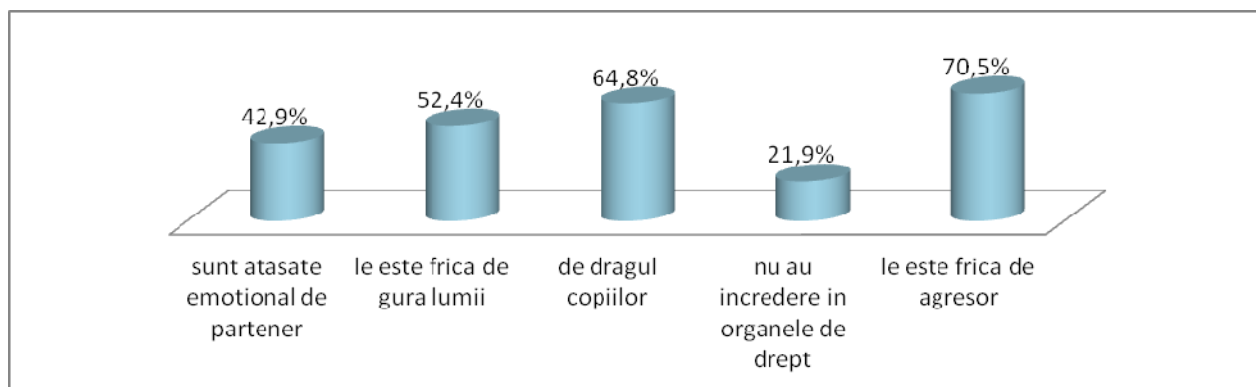

Fig.4. Motivele care conduc la neraportarea cazurilor de către victima violenței în familie.

Actualmente, pe teritoriul Republicii Moldova funcționează mai multe centre care oferă servicii adresate victimelor violenței în familie, unele dintre care sunt finanțate de la bugetul de stat. Printre acestea se numără: Centrul pentru Asistență și Protecție din Chișinău, Centrul Consultativ municipal pentru Familii și Copii (Bălți); Centrul familial de criză „SOTIS” (Bălți); Centrul de plasament temporar pentru copii în situație de risc „Drumul spre Casă” (Bălți); Centrul de informare și consiliere pentru victimele violenței (Cahul); Centrul Maternal „Încredere” (Cahul); Centrul Maternal „Ariadna” (Drochia); Centrul Maternal „Pro Familia” (Căușeni); Centrul Maternal „Pro Femina” (Hâncești). Importante pentru infrastructura socială sunt și serviciile prestate de ONG-uri: Refugiul „Casa Mărioarei” (Chișinău); Centrul de Asistență Psihosocială a Copilului și Familiei „Amicul” (Chișinău); La Strada: Serviciul de mediere pentru copiii abuzați sexual de cetățenii străini / Telefonul de încredere pentru femei ce suferă de violență în familie – 0800 88 008; Centrul de drept (Căușeni) ș.a. Astfel, au crescut posibilitățile de accesare a serviciilor de protecție pentru victimele violenței în familie.

Totuși, datele cercetării indică faptul că peste 60% nu cunosc despre existența anumitor organizații care s-ar ocupa de îngrijirea victimelor violenței în familie, comparativ cu 38% care au menționat că au auzit despre existența centrelor care oferă servicii adresate victimelor violenței în familie.

Concluzii

Putem menționa că majoritatea studenților din cadrul Universității de Stat din Moldova percep violența în familie ca fiind o problemă acută pentru țară. Ei conștientizează profund consecințele violenței asupra familiei și în special asupra copiilor. Peste jumătate din respondenți consideră că multe femei, victime ale violenței, evită să denunțe aceste cazuri din teamă față de agresor, iar o treime din respondenți cred că ele tolerează actele de violență pentru a păstra familia sau din necunoașterea drepturilor și serviciilor la care pot apela.

De asemenea, putem afirma cu certitudine că există o corelație între violență și sănătate, violența fiind determinată ca un pericol real pentru sănătatea populației. În același timp, violența constituie o problemă nu doar de sănătate, ci și a legislației, a sistemului judiciar, a poliției, a sistemului educațional, a mass-media și a serviciilor de asistență socială.

Este important de a consemna aici și faptul că 54% din persoanele investigate în cadrul sondajului consideră că ar fi necesară o informare mai bună a publicului referitoare la legislația privind violența în familie, la centrele existente pe teritoriul țării, iar 52,4% cred că trebuie de lucrat în primul rând cu agresorul, acesta fiind o amenințare pentru viața și securitatea victimei. O altă sugestie ține de crearea adăposturilor și a centrelor de îngrijire pentru victimele violenței domestice întru a garanta securitatea acestora în caz de producere a actului de violență.

Referințe:

1. PALADI, G., TABUICA, U., GAGAUZ, O. și al. *Familia: probleme sociale, demografice și psihologice*. Chișinău, 2005, p.198.
2. NEAMȚU, G., STAN, D. *Asistență socială. Studii și aplicații*. Iași: Polirom, 2005, p.145.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr.45 din 01.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.55-56.
4. ZMUNCILĂ, L. Privire generală asupra fenomenului violenței în familie. În: *Studia Universitatis. Seria „Științe ale educației”*, 2007, p.118.
5. *Violența față de femei în familie în Republica Moldova*. Chișinău: Nova prim SRL, 2011.
6. MACARI, N. *Soluții practice și legale pentru victimele violenței în familie*. Chișinău, 2009, p.4.
7. NEAMȚU, G., STAN, D. *Asistență socială. Studii și aplicații*. Iași: Polirom, 2005, p.150-151.
8. PAUNESCU, C. *Agresivitatea și condiția umană*. București: Editura Tehnică, 1994, p.90.
9. PALADI, G., TABUICA, U., GAGAUZ, O. și al. *Familia: probleme sociale, demografice și psihologice*. Chișinău, 2005, p.118.

Prezentat la 04.11.2016